

THE ROLE OF THE CREDIT INSURANCE IN CREDIT RISK MANAGEMENT: AN APPLICATION ON BIST 30 COMPANIES

Yalçın İNAN*

* Doktora Öğrencisi, İstanbul Ticaret Üniversitesi, Finans Enstitüsü, Sigorta ve Risk Yönetimi, yalcin_inan@hotmail.com

Received Date:18.05.2020, Revised Date:21.06.2020, Accepted Date:05.07.2020

Copyright © 2020 Yalçın İNAN. This is an open access article distributed under the Eurasian Academy of Sciences License, which permits unrestricted use, distribution, and reproduction in any medium, provided the original work is properly cited.

ABSTRACT

The purpose of the study; gain/loss analyse of publicly-traded top thirty companies in Istanbul Stock Exchange which have credit insurance coverage. Independent Audit and Annual reports of the companies are used in process of the analysis. In the analyses made based on the finalized 2018 year-end data, it was found that companies' credit insurance would enable them to make a total economic gain. In this regard, it is possible to observe that the premium costs of the companies that have insurance coverage are lower than their receivables that become swamps.

Keywords: Credit Insurance, Istanbul Stock Exchange, Benefits of Credit Insurance, Insurance, Insurance in Turkey.

JEL-Classification: G10, D53

ALACAK SİGORTASININ ALACAK RİSKİ YÖNETİMİNDEKİ ROLÜ: BİST 30 ENDEKSİ ŞİRKETLERİNE YÖNELİK BİR UYGULAMA

ÖZET

Çalışmanın amacı Borsa İstanbul'da işlem gören ilk otuz şirketin alacak sigortası yaptırmaları durumunda elde edecekleri ekonomik kayıp/kazançlarının analiz edilmesidir. Analizler yapılırken şirketleri bağımsız denetim ve faaliyet raporlarından faydalanılmıştır. Kesinleşmiş 2018 yıl sonu verileri üzerinden yapılan analizlerde şirketlerin alacak sigortası yaptırmalarının dip toplamda ekonomik kazanç elde etmelerini sağlayacağına ilişkin bulgulara ulaşılmıştır. Bu bulgular ışığında; alacak sigortası yaptıran şirketlerin prim maliyetlerinin, batak hale dönüşen alacaklarına kıyasla daha düşük seyrettiği gözlemlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Alacak Sigortası, BİST 30, Alacak Sigortası Faydaları, Sigorta, Türkiye'de Sigortacılık.

JEL-Sınıflama: G10, D53

1.GİRİŞ

Ticaret finansmanının yapısı incelendiğinde dünya çapında şirketler arası açık-cari hesap mal ve hizmet satışların dünya ticaret finansman yapısı içindeki oranının % 38 ila 45'i aralığında olduğu bilinmektedir. İşletmelerin taşıdıkları ticari risklerin büyüklüğü, şirketler arası ticari kredilerin büyüklüğü ve ticaret finansmanında açık-cari hesap satışların büyüklüğü ile doğru orantılıdır. (Malouche, 2011,s.4.)

Alacak sigortaları, tedarikçi şirketlerin açık hesap şeklinde gerçekleştirdikleri mal ve hizmet sevkiyatından kaynaklanan ticari alacaklarını ticari risklere karşı güvence altına alan, şirketlerin ticari alacak risklerinin yönetilmesinde kullandıkları bir risk değerlendirme ve risk transferi aracıdır. İşletmelerin alacak risklerinin teminat altına alınması ile alacak riskinin bertaraf edilmesine yardımcı olmaktadır. Bu sebeple makro bazda değerlendirildiğinde alacak sigortaları, uluslararası ticari işlemlerin hacmini ve akışını pozitif olarak etkileyen ve bu sayede dünya çapında ekonomik iyileşme ve büyümeye katkıda bulunan özellikle de işletmelerin alacak risklerinin yönetilmesi ve bertaraf edilmesinde kullanılan en önemli risk eleme enstrümanıdır.

2.ALACAK ve ALACAK RİSKİNİN YÖNETİMİ

İşletmeler müşterilerine bir ürün ya da servis sağlamaları durumunda bu işlemde kaynaklı hakedişlerini peşin olarak tahsil edebilirler. Bu işlem bir banka üzerinden, çek, kredi kartı, alacak senedi ya da nakit olarak yapılabilir. Ayrıca satış sürecinin bir parçası olarak alıcıya ileri tarihli bir ödeme şansında verilebilir. Bu müşteriye bir kredi sağlanması anlamına gelir. Alıcılara sağlanan ürün ve servislerden kaynaklı olup bedeli henüz tahsil edilmeyerek vadelenmiş olan muhasebe terimine “Alacak” denir. Bu alacağın önceden belirlenmiş olan vadede tahsil edilmesi beklenir. (Fields, 2002, S.20)

“128. ŞTA Hesabı” Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğinde “Ödeme süresi geçmiş bu nedenle vadesi birkaç defa uzatılmış veya protesto edilmiş, yazı ile birden fazla istenmiş ya da dava veya icra safhasına aktarılmış senetli ve senetsiz alacakları kapsar” şeklinde ifade edilmektedir.

128 ŞTA Hesabı'nın işleyişi; “Tahsili şüpheli hale gelmiş olan alacaklar ile ilgili hesapların alacağı karşılığında bu hesaba borç yazılarak bu durumdaki alacaklar normal alacaklardan çıkarılır. Alacağın tahsili veya tahsil edilemeyeceğinin kesinleşmesi durumunda bu hesaba alacak kaydedilir.” şeklinde açıklanmaktadır.

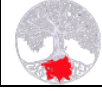
ŞTA Hesabı Dönen Varlıklar içinde bulunduğundan bu hesapta işletmenin ticari faaliyetlerinden kaynaklanan ve normal koşullarda vadesinin bir yıl ve daha az süreli olduğu ticari alacaklarından senetli olsun, olmasın şüpheli hale düşenlerin izlendiği hesaptır.

ŞTA Hesabı aktif karakterli bir hesaptır. Bu özelliği ile daima borç bakiyesi vermesi gerekmektedir. İşletmenin şüpheli hale düşmüş bir ticari alacağı bulunmadığı zaman ise bu hesap “0” bakiye verir.

İşletmenin “120. Alıcılar”, “121. Alacak Senetleri”, “126. Verilen Depozito ve Teminatlar”, “127. Diğer Ticari Alacaklar” hesaplarından izlenmekte olup ta şüpheli hale düşen alacakları bu hesaplara alacak kaydedilerek kapatılırlar ve 128. ŞTA Hesabına alınarak izlenirler.

128 ŞTA Hesabının tarifinde ve Vergi Usul Yasasının Şüpheli Alacaklar Başlıklı 323. maddesinde açıklandığı üzere bir alacak şüpheli hale geldikten sonra tasarruf değerine göre pasifte karşılık ayrılabilir. Şüpheli Alacaklar için karşılık ayrılması halinde “129. ŞTA Karşılığı Hesabı” kullanılacaktır. Bu durumda “128. ŞTA Hesabı” ile “129. ŞTA Karşılığı Hesabı”nın birbiri ile karşılıklı olarak çalışması gerekmektedir.

“129. ŞTA Karşılığı Hesabı” Muhasebe Sistemi Uygulama Tebliğinde “128. Şüpheli Ticari Alacaklar” için ayrılacak karşılıklarla, perakende satış yöntemi kullanarak bilanço gününden

önceki iki hesap döneminde vadesinde tahsil edilemeyen alacakların ilgili dönemlerdeki toplam vadeli satışlara oranlarının ortalamasının değerlendirilmesinde vadeli satışlara uygulanması suretiyle bulunacak şüpheli alacaklar için ayrılan karşılıkları kapsar. Teminatlı alacaklarda karşılık teminatı aşan kısım için ayrılır. Bu hesap amaca uygun olarak bölümlenebilir.” şeklinde tanımlanmaktadır.

Açık hesap satış uygulanması sonucunda elde edilen, ilgili periyodun karşılık tutarının o dönemdeki şüpheli alacaklar karşılığı tutarından az olması halinde, aradaki bulunan fark “644. Konusu Kalmayan Karşılıklar Hesabı’na devredilmek üzere bu hesaba borç kaydedilir.

Önceki dönemlerde alacaklardan düşülen(eksiltilen) ve bu hesaba borç olarak kaydedilen alacakların tahsili söz konusu olduğu takdirde, oluşlarına göre “671. Önceki Dönem Gelir ve Kârlar” hesabına alınır.” şeklinde açıklanmaktadır.

129 ŞTA Karşılığı Hesabı çoğunlukla “128. ŞTA Hesabı”na alınan şüpheli alacaklar için kaydedilen alacak karşılıkların izlenmesi için kullanılır. Öte yandan açık hesap satış yönteminin uygulamada olmasının bir sonucu olarak da yukarıda belirtilmiş olan hesaplama yöntemi ile ayrılan ŞTA için kaydedilen karşılıklarda bu hesapta takip edilmektedir.

129 ŞTA Karşılığı Hesabı bilançoda aktif düzenleyici bir hesap niteliği taşımaktadır. Aktif içinde 12. Ticari Alacaklar Hesap Grubu dâhilinde bulunmasına rağmen pasif karakteri olan bir hesaptır. Şüpheli Alacaklar için Vergi Usul Yasasının 323. maddesinde yazılı bulunan karşılık ayrılma şartlarının yerine getirilmesi ile bu hesabın alacağı çalışmaya başlar. İlgili hesabın pasif karakteri olmasından mütevellit sürekli alacak bakiyesi vermektedir. Herhangi bir Şüpheli Alacak Karşılığı bakiyesinin kalmaması durumunda ise “sıfır” bakiye verir.

129 ŞTA Karşılığı Hesabı 128. ŞTA Hesabı ile karşılıklı olarak çalışmaları için bu hesabın detaylarının takibi açısından eğer şüpheli alacaklılara alınan bütün alacaklar için karşılık kaydedilmişse 128. ŞTA Hesabı ile tutarlı olması gerekmektedir.

Özetle, şirketler tahsil edemedikleri alacaklarını -kademeli bir şekilde- önce Şüpheli Ticari Alacak adıyla bilançoda aktif düzenleyici hesap (negatif) olarak yeniden sınıflandırır sonrasında ise bu alacaklar hakkında hukuki sürecin başlatılması ile Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı ayırarak ilgili tutarları bilanço içinde sıfırlar ve gelir tablosunda gider yazarak finansal tablolarından çıkartırlar.

Firmanın bedelini hemen peşin olarak tahsil edemediği her satış bir alacak yaratmaktadır. Firmalar genel olarak hemen ödeme yapılmasını tercih ederler. Buna rağmen alacakların oluşmasını önlemek olanaklı değildir. Geleneksel uygulama firmanın malları göndermesini ve müşterinin daha sonra ödeme yapmasını gerektirir. Böyle durumlarda firmalar hemen ödeme yapılmasını talep etmekte güçlüklerle karşılaşılırlar. Bazı hallerde müşterinin ödemesini bir süre geciktirmesine izin vermek zorunludur. (Karacan, 1996, S.151)

Firmanın toplam satışları içerisindeki kredili satışların artması (ya da kredili satışlar değişmediği halde alacakları tahsil etme süresinin uzaması) alacak hesaplarına daha fazla miktarlarda fonların bağlanmasını gerekli kılacaktır. Alacaklara bağlanan fonların artması finans yöneticisinin alacak hesaplarını daha dikkatli incelemesini ve kontrol etmesini gerektirmektedir. (Bakır,1985, S.123)

Alacakların tahsiline ilişkin alınan aksiyonların maliyetinin yüksek tutarlara ulaşması, hatta çok sayıda firmada alacak tahsili bekleyen bakiyelerin firma stoklarına yapılan yatırımın üzerine çıkmasının yansırı birçok sektörde son zamanlarda alacakların satışlara oranının trendinin yukarı yönlü olması da dikkatleri daha verimli bir alacak tahsilatı yönetimine ihtiyacı duyulduğunu göstermiştir. Alacakların yönetiminin firmanın nakit girişi, kârlılığı veya fon ihtiyacı üzerinde hatırı sayılır etkileri vardır. Alacak tahsili yönetiminde başarılı bir süreç yönetmek ile şirket nakit girişlerini iyileştirip hızlandırabileceği gibi, kâr marjını artırabilir ve aynı iş büyüklüğünü, müşterileri için daha az fon kullanarak sürdürebilir.

Alacak yönetiminde özellikle takip eden üç değişkene ilişkin kararlar olası sorunun temelini oluşturur. Bunlar sırasıyla; Mal ve Hizmet Satım şartlarının belirlenmesi ki bu satış şartları alacak tutarının yanı sıra alacakların kalitesini ve tahsil kabiliyetini de etkiler. Açık bakiyeli satış önerisinin kabul edilmesi veya geri çevrilmesi. Son olarak da muaccel hale gelmiş ve tahsilatı geciken alacaklara ilişkin tahsilat politikalarından bahsedebiliriz.(Akgüç, 2014, S.262)

Teorik olarak her işletme piyasa koşulları ve kendi durumuna göre satış şartlarını belirler. İsterse tamamen peşin satılabileceği gibi, satışlarını arttırmak gayesiyle mal bedelini ödemede riski bulunan müşterilere de kredili satış yapabilir. Uygulamada ise her satışta en az rakipleri kadar ödeme kolaylığı gösterilmelidir. Ayrıca her ülkede her iş alanının kredili satış hususunda bir geleneği vardır; bunlara uymak gerekir.(Hatipoğlu, 2011,S.93)

Kredi açmakla bir firma risk alır. Çünkü müşterilerinin ödeme yapmama olasılığı vardır. Kredi standartlarını belirlemedeki sorun, hangi tip müşterilere kredili mal satacağı kararını vermektir. Yüksek kredi standartlarını uygulamada başlangıçtaki eğilim çok özenli olmaktır. Eğer firma kesinlikle güvenli olduğunu düşündüğü müşterilere kredili mal satarsa birçok potansiyel değerli müşteriye vadeli mal vermeyecektir. Böylesi bir politika satış kaybına ve daha düşük karlara yol açar. Diğer yandan standartları çok gevşek belirlese, borcunu ödemeyecek birçok müşteriye kredili mal satar ve zarara neden olur.(Kolb,2018, S.153)

Buradaki sorun ilave satışlardan sağlanan karların yararını, artan şüpheli alacak zararlarının dengelemesidir. İşletme burada bu durumu göz önünde bulundurarak kredili satış politikasını belirlemeli. Bazı müşterilere kredili satış yapmayı kabullenirken bazılarını ise baştan reddedecektir.

Öte yandan tahsilat politikası da alacakların etkin yönetiminde çok önemli bir konudur. Tahsilat politikası vadesi geçmiş alacakların ödenmesini sağlamak için firmanın takip ettiği işlemleri ifade eder. Etkin bir tahsilat politikası için önce işletmede tahsilat işlerini yürüten bir bölümün veya bir elemanın bulunması ve bu bölümün satışı müteakip faturaların gönderilerek zamanında ödenmesini sağlaması, vadesi gelen alacakları takip ederek müşteriye uyarması ve ödemeyi zamanında yapmayan müşteriye yakından takip etmesi gerekir. Bu önlemlerle alacaklar seviyesi aşağıya çekilebilir. Tahsilat süreci, birçok gider ve kayıp yüzünden maliyetli olmakla beraber en azından böyle bir kararlılık, ödemelerdeki usulsüz gecikmeleri önlemek ve doğrudan doğruya zarar kaydedilecek olan şüpheli alacakları minimize etmek bakımından gereklidir. Ancak değişik tahsilat politikalarının farklı maliyet ve faydaları arasında karşılaştırma yapılarak en iyisi seçilebilir.(Erdoğan, 2017,S.112)

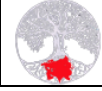
2.1.Risk Yönetimi ve Türleri

Bilindiği gibi Türk Dil Kurumuna göre ise risk; zarar uğrama tehlikesi anlamına gelmektedir. Risk Yönetimi ise ticari işletmelerin ve kurumların operasyonel faaliyetleri ve işlevleri esnasında meydana gelebilecek risklerin gerçekleşmeden önce dikkatlice ve ayrıntıları ile belirlenip, tanımlanması ve akabinde değerlendirilmesinin yanı sıra bu riskleri minimum seviyeye indirgeyecek veya tamamı ile ortadan kaldıracak önlemlerin alınması anlamına gelmektedir.

İşletmelerinde karşılaştığı muhtelif riskler mevcuttur. Bunlar Likidite, Kur, Faiz, Alacak, Operasyonel ve Teknik Risklerdir.

İşletmeler kısa vadeli ödeme yükümlülüklerini yerine getirebilmek için yeterli miktarda nakit veya nakde dönebilen varlıkları hazır bulundurmamak durumundadırlar. Nakit girişleri ve nakit çıkışları arasında zaman ve miktar açısından yaşanan belirsizlikler işletmeleri likidite sıkıntısına sokabilmektedir.

İşletmeler belirsiz nakit çıkışları için likit kalırken belli oranların üstüne çıkmamaya gayret ederler. Fazla likit olan bir işletme, bu nakdin olası yatırım araçlarından elde edeceği

gelirden mahrum kalmaktadır. Kasa ya da bankalar hesabında tutulan paranın fırsat maliyetinin göz ardı edilmemesi gerekir. Bu nedenle işletmeler karlılık ve likidite arasında dengeli olmak zorundadırlar. Finansal yönetici nakit bakiyelerini, nakit gereksinim ve ihtiyaçlarını, bunun yön ve kaynağını olması gerektiği şekilde öngörmek zorundadır. Böylece nakit girdileri ile nakit çıktıları arasında zaman açısından yüksek bir tutarlılık olması halinde, şirket nispeten daha limitli bir nakit düzeyi ile faaliyet gösterebilir.(Berk, S.115)

Yabancı para kuru riski, firma bilançonun borç ve alacak kısımlarında yer alan yabancı para bakiyelerinin, piyasalardaki kurlarda meydana gelen dalgalanmalar sonucu, zarara sebebiyet vermesi ihtimali olarak ifade edilebilir.(Delikanlı, İstanbul, 2001, s. 7.)

Tanımsal olarak ifade etmek gerekirse faiz oranı riski, piyasalardaki faiz oranlarında oluşabilecek değişiklik ve dalgalanmaların şirket finansal durumlarında meydana getirebileceği negatif etki ve değişiklikler olarak tanımlanabilir. Faiz oranındaki olası bir puan değişimi şirketlerin nakit akımlarının bugünkü değerlerini olumlu ya da olumsuz yönde etkileyerek beklenmeyen sonuçlara sebebiyet verebilir.(Delikanlı, İstanbul, 2001, s. 7.)

Ticari faaliyette bulunan işletmelerin operasyonları sonucu borçlu olan tarafın alacaklı olan tarafa yerine getirmesi gereken yükümlülüklerini getirememesinden veya getirmemesi sonucu ortaya çıkabilecek kayba “kredi(alacak) riski” denir. Alacak tahsili riski yükümlülüğünü yerine getirmesi gereken tarafın ödeyememe yeterliliğinden ortaya çıkabileceği gibi borçlu olan tarafın ödeme art niyetli olarak ödeme niyetinden olmamasından da kaynaklanabilir. Alacak sigortası kısmında bu konuya ilişkin daha detaylı bilgi aktarılacaktır.(Bolak, İstanbul, 2004, s. 10.)

Operasyonel risk, yeterli olmayan veya başarısız iç operasyon süreçleri, insanlar, sistemler ya da dış kanyaklı durumlardan kaynaklanabilecek iş riskidir. Dolandırıcılık, muhasebe hataları, ekipman arızası veya hırsızlığı, yanlış satış, ürün hataları, haksız işten çıkarma talepleri: hepsi bir işletmenin stratejik amaçlarına atfedilemeyen işletme maliyetleridir. Ciddi operasyonel risk olayları da tamamen iş ortamının ötesinde meydana gelir: örneğin, hastanelerde, üretim tesislerinde, gemi yapımında, nükleer enerji üretiminde, açık deniz sondajında, savaşta ve doğal afetlerden kaynaklanan bozulmalardan. Yönetim anlamında operasyonel riskin yönetimi, takip edilmesi, modelinin çıkartılması, ölçümlenmesi ve minimum seviyeye indirgenmesi yöntemleri, banka ve sigorta şirketlerinden elde edilebilecek verilerle örneklendirilerek incelenebilir.(Coleman, 2011, s.58)

Teknik risk banka ve sigorta şirketi gibi finansal kuruluşların muhtelif operasyonel faaliyetler sonucu ekonomik durumlarının kötüye gitmesi ve mali olarak yetersiz duruma düşmeleri ihtimalini olarak açıklanabilir. Sigorta şirketi üzerinden daha detaylı açıklamak gerekirse belirli bir mali dönem içinde şirketin öz kaynaklarının yetersiz hale gelmesi ve yükümlülüklerini yerine olması gerektiği şekilde getirememesi durumudur. Bu durumda sigorta şirketleri mali yapılarını sermaye ekleyerek ya da muhtelif fonlama teknikleri kullanarak ödeme yeterliliğini olması gereken seviyeye çıkartmaları gerekmektedir. Sigortacılık mevzuatı konuyla ilgili atılması gereken adımları detaylı şekilde açıklamaktadır.

İşletmeler risklerini yönetirken riskin türüne göre farklı yöntemler uygularlar.

Ticari işletmeler kredili satış yapımları durumunda bu satıştan doğacak olan alacaklarını tahsil edememe riskini her zaman göz önünde bulundururlar. Bu aşamada piyasa araştırması ve benzeri istihbarat çalışmalarının ötesinde ticari faaliyet tecrübelerinden de faydalanırlar. Ancak bunların ötesinde risk algısına bağlı olarak bazı ticari işletmeler herhangi bir risk önleyici tedbir almamaktadırlar ve olası tahsil edememe riskini farklı bir ürün ya da kurum üzerinden devretmek yerine kendi üstlerinde taşımayı tercih ederler. Bu duruma riski üstlenme denilir.

Ticari işletmeler yukarıda detayları açıklandığı üzere riskleri üstlerinde tutmamayı tercih etmeleri durumunda bunu paylaşma ya da devretme yoluna gidebilirler. Günümüz ekonomik konjonktüründe işletmelerin sürdürülebilirliğine olumlu etki yaratan bu eylem riski minimize

ederek işletmelerin nakit akışlarının daha dengeli bir hale gelmesine de yardımcı olur. Burada işletmeler bu alacak risklerini sigorta şirketlerine alacak sigortası ürünü satın almak kaydı ile devredebilirler.

Alacak sigortası şirketleri kendi üstlerine devrildikleri risk için bir risk primi belirlerler ve bunun adı piyasada bilindiği üzere sigorta primi olur. Sigorta primini ödeyen işletmeler şartlar dâhilinde alacaklarını sigortalatmış sayılır ve alacaklarını batak riskine karşı risk korumasını almış duruma gelirler. Bu yapılan işleme riskin paylaşılması denilmektedir.

3.ALACAK RİSKİ VE YÖNETİMİNDE KULLANILABİLECEK YÖNTEMLER VE ALACAK SİGORTASI

Alacak riski kısaca, şirketlerin alacaklarını tahsil edememesi durumunda mali olarak zor duruma düşmeleridir. Bu riski yönetebilmeleri için günümüzde aşağıda detayları belirtildiği üzere muhtelif risk yönetimi enstrümanları kullanılabilmektedir. Şirketler kendi risk analizlerini yaparak kendileri için en çok faydayı sağlayacak şekilde risk yönetimlerini yapabilir ve alacak risklerini minimize edebilirler.

Faktöring; Özetlemek gerekirse müşteri alacaklarının, faktör olarak adlandırılan tüzel ya da gerçek kişiler tarafından, satış bedeli peşin ödenmek ve alacaklıya rücu hakkı olmaksızın satın alınması anlamına gelir. Burada alacaklardan kasıt kısa vadeli çek ve senet gibi alacaklardır. Ülkemizde yalnızca on yıllık geçmişi bulunan fakat dünya çapında 1800'lü yılların başından bu yana aktif olarak kullanılmakta olan faktöring son 6 yıl içinde mevcut olanlara ek olarak yeni şirket kuruluşlarıyla hız kazanarak ve sektör ivme kazanmış ve ciddi oranlarda büyüme gerçekleştirmiştir. Faktöring faaliyetlerinin en temelde olan özellikleri arasında, garanti, tahsilat, finansman hizmetleri tedarik edilmesidir. Garanti verme hizmeti, meydana gelmiş satış işlemlerinden kaynaklanacak alacakların faktöring kuruluşu tarafından daha öncesinde tahsis edilen alıcı limitleri dâhilinde, alıcının iflası ya da borç ödeme zorluğu/güçlüğüne düşmesi ve benzeri durumlarda faktöring kuruluşu tarafından satıcıya ödeneceğinin taahhüt altına alınmasıdır. Bu durumlarda satış fatura bedelinin faktöring kuruluşu tarafından satıcıya hangi şartlar altında, ne zaman ve nasıl ödeneceği, faktöring kuruluşu ile satıcı arasında akdedilen sözleşmede belirtilmektedir. Finansman servisi, satış yapan firmaların yaptıkları vadeli satış işlemlerinden meydana gelen alacaklarına istinaden faktöring kurumunca mal ya da hizmetin fatura tutarı üzerinden bir çok uygulamada aşağı yukarı %80 oranında peşinen ödeme yapılması hizmeti olarak tanımlanır. Böylece satış yapan şirketler, yaptıkları satışların bedelini vadesi gelmeden çok önce temin edip kendilerine yeni bir finansman kaynağı yaratırken eş zamanlı olarak bankalardan Türk Lirası kredi kullanımları varsa banka limitlerinin azalmasını önüne geçebilmiş olacaktırlar.

Forfaiting; Bir ihracatçının yapmış olduğu vadeli satıştan doğan ve bir kambiyo senedi (bono, poliçe), garanti mektubu veya alacağın devrine izin veren başka bir araç ile belgelenmiş alacakların, ihracatçının kendisine veya anılan belgelerin lehtarına rücu etme şartı olmaksızın bir finansman kuruluşu tarafından satın alınması (iskonto edilmesi) işlemidir. Söz konusu alacakları satın alan gerçek veya tüzel kişiye forfeiter denir. Forfeiter bir banka veya uzman kuruluş olabilir. Bir forfaiting işleminde sırasıyla üç taraf bulunmaktadır; satış yapan kuruluş, kredili satışı finanse eden forfeiter, alış yapan kuruluş.

Teminat Mektubu; Banka ve benzeri finansal kuruluşların hizmet ve servis portföyünün skalası hem ticari hem de bireysel müşteriler açısından ciddi anlamda önem arz etmektedir. Risklerin sınıflara ayrılmasında, hatta olması gerektiği gibi kullanılması durumunda ortadan kaldırılmasına katkısı çoktur. Ortak çalışma yapılacak olan taraflar arasında güveni sağlayan teminat mektubu, eş zamanlı olarak satıcı tarafın parasını garanti altına alır. Bu yüzden ticari hayatta yeri büyüktür. Özellikle ihale ile yapılan hizmetlerde, teminat mektupları çok kullanılır. Bu sayede ihalede ön görülen miktarlar garanti altına alınmış olur ve faaliyetlerin

sürdürülebilirliği sağlanmış olur. Sonuç olarak ise devam eden hizmet ve ticaret sekteye uğramadan devam eder. Çeşitli finansal kuruluşlardan temin edilebilir teminat mektupları yazılı bir metinden oluşmaktadır. Bu metinde yapılması muhtemel olan işin ilgili mektupta belirtildiği tutar kadar mektubu düzenleyen kurumca garanti verildiği anlamına gelmektedir. Bu metinin şekli genellikle bunu veren kuruluşlarca belirlenmektedir. Ancak içinde değişmemesi gereken, kesinlikle bulunma gerekliliği arz eden bazı durumlar söz konusudur. Bunlardan ilki eğer teminat süreli ise teminatın geçerlilik tarihidir, değilse teminatın süresiz olduğunu belirten sözcük olmasıdır. Aynı zamanda yazının düzenlenme tarihi, hangi banka olduğu, teminat altına alınan tutar verilecek kurum, bulunması gereken imzalar bir teminat mektubunda olması gereken faktörler olarak ifade edilebilir. Kalan bölümler ise teminat mektubunun iletileceği kuruluş tarafından talep edilip belirlenebilir.

Kefalet Sigortası; beynelmilel terminolojide “Surety Bond” veya “Bonding” olarak adlandırılan bu sigortacılık ürünü olarak ifade edilebilir. Bankacılık bünyesinde sunulan banka teminat mektuplarının alternatifi olmakla birlikte borçlu tarafın banka nezdinde kredi limitlerini etkilememektedir. Sigorta şirketi kefalet sigortası ile sigortalının yani ihaleye girenin ya da borçlunun “kefili” olmaktadır, sigortalının alacaklı yani lehtara karşı, kefalet senedi üzerinde detayları belirtilmiş olan yükümlülüklerini yerine getirmemesi ya da getirememesi riskine karşı teminat sağlanmış olur. Kefalet sigortası poliçesi yani sözleşmesi sigortalı ile sigorta şirketi arasında düzenlenmekte olup, sigorta şirketi tarafından hazırlandıktan sonra lehtara verilen metne sigorta sözleşmelerinde olduğu gibi poliçe değil kefalet senedi denilmektedir.

DBS; Ürün ve hizmet al sat yapılması için finansal kuruluş(banka), dağıtım şirketi ve bayi üçlemi arasında kullanılacak ödeme yöntemi Doğrudan Borçlandırma Sistemi olarak adlandırılır. Bu yapının kullanılması için üç farklı tarafın bulunması gereklidir. Bunlar sırası ile; finansal kuruluş (banka), satan taraf ve alan taraftır. Banka ve yetkili finansal kuruluşların sundukları çeşitli çözümler ile mevcut sisteme dâhil olunur ve akabinde kullanıma başlanır. Burada asıl riski üzerine alan taraf banka olur. Çünkü satış yapan tarafa sağladığı hizmet ve ürün karşılığında hak ettiği paranın ödeneceği garantisini banka vermektedir. Ayrıca faktöring gibi diğer ödeme metotlarında karşılaşıldığı gibi herhangi bir yüzdelik komisyon ödeme de mevzu bahis değildir. Doğrudan borçlanma sisteminde mal ya da hizmeti alan kuruluş için satıcı tarafa ne kadar limit tanımlanmışsa, tam o kadarlık ürün ya da hizmet satışı garanti etmiş olunur. Böylece açık hesap ve vadeli olarak mal hizmet satışı yapılmasının ötesinde vadesi geldiğinde gerekli ödemeyi kurum bankaya yapar, banka da satıcı firmaya ödemesini buna istinaden gerçekleştirir. Doğrudan Borçlanma uygulaması banka ve yetkili finansal kuruluşların kendi operasyon hizmetlerini iyileştirip geliştirmek, ticari faaliyetlerin gelişmesine katkıda bulunmak ve kurumlar için belirli risklerin ortadan kalmasını sağlamak amacı ile kullanılır. Bankalar bu riskleri doğal olarak önceden belirlenmiş komisyon ve ücretlere tabi olarak üstlerine alırlar. Bu komisyon ve ücretleri ödeyecek taraf değişiklik gösterebilmektedir. Alıcı taraf ödeyebildiği gibi satıcı taraf da bu maliyetlere katlanabilir. Çünkü satıcı taraf kendini garantiye almak için müşterilerini bu yapıya yönlendirir ve özendirir. Bu durumda da hem ticari faaliyetlerini sürdürür hem de kendi pozisyonunu garanti altına alır.

Alacak Sigortası; işletmelerin alacaklarının ödenmeme riskini teminat altına alır, bununla beraber; Sigortalı işletmeler, alıcılarında taşıdığı güncel alacak risklerini izleyip kontrol altında tutabilirler. Ayrıca bankalar, derecelendirme kuruluşları ve tedarikçiler nezdinde olumlu kredibiliteye sahip olurlar, bu da işletmelerin ticaret hacimlerine pozitif etki sağlar. Alacak sigortası ile yapılan risk yönetimi sayesinde yeni pazarlara girme imkânı ve işletme satışları artar. Ek olarak tanımlanmış teminatlar doğrultusunda işletmelerin karlılığı ve sermayesi güvence altına alınır. İşletmelerin tüm satışlarının teminat altına alınması teknik olarak mümkün değildir. Eğer işletme tüzel kişilerin haricinde bireysel veya perakende satış yapıyorsa, kamu kurumlarına mal ya da hizmet tedarik ediyorsa, kendi ilişkili tarafı olarak

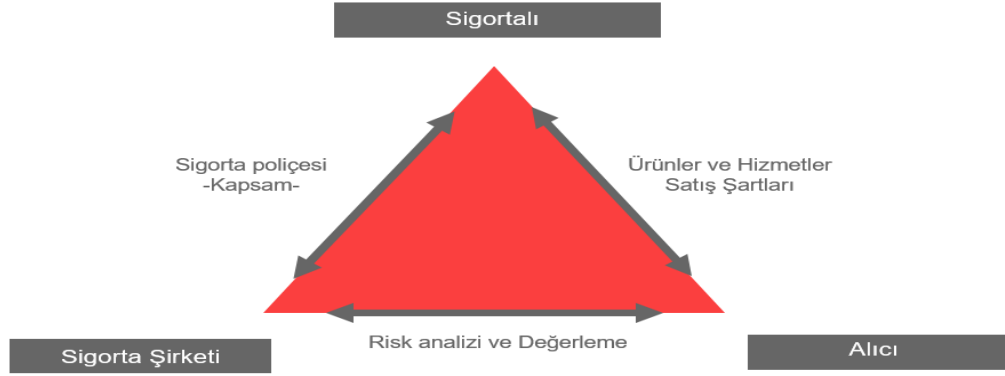

nitelendirilebilecek statüde grup firmaları ile alışveriş ya da peşin ya da nakit satış yapıyorsa bu tür ticari işlemlerden meydana gelebilecek ciro/satış tutarları alacak sigortası poliçesi kapsamında teminat altına alınmaz.

3.3. Alacak Sigortası İşleyiş Sürecinin İncelenmesi

Alacaklarını sigortalatmak isteyen işletmeler, poliçe başlangıç tarihinden itibaren satış yapmakta olduğu ya da planladığı tüm alıcıları için sigorta şirketinden limit talep ederler. Akabinde alacak sigortası şirketleri ile kendi potansiyel alacak detaylarını (Yıllık Sigortalanabilir Ciro: Firmanın tüm sigortalanabilir cirosu hesaplanarak poliçe oluşturulur) paylaşırlar, sigorta şirketi potansiyel müşterinin alıcıları için limit tahsis birimi aracılığı ile muhtelif limitleri tanımlar. Böylece potansiyel sigorta müşterisi alacaklı olduğu alıcılarının ne kadarlık kısmına limit tahsis edildiğini ve toplam alacağının ne kadarlık satışı için teminat aldığını bilir. Limit verilmeyen satışlar teminat altında değildir.

Süreç dâhilinde taraflar aşağıda (Şekil 1) belirtildiği üzere konumlanmaktadır.

Şekil

1. Alacak Sigortalarında Taraflar

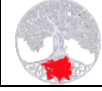
Limitler baz alınarak hesaplanan sigorta primi ile işletmeye yapılan teklifin kabulü ve ilk prim taksitinin ödenmesinden sonra diğer alıcılar için sigorta şirketlerinin online sistemlerinden limit talepleri, işletmeler tarafından sisteme girilir.

Alacak Sigortası şirketinin uzman risk ve istihbarat personeli, gelen alıcı limit taleplerini değerlendirir ve istenen limitler çerçevesinde verebilecekleri en üst limitleri, alıcıların finansal yapısını ve ticaret geçmişini dikkate alarak belirlerler. Her alıcı limiti elektronik ortamda sisteme eklenir ve girilen limitler talep tarihinden itibaren teminat altındadır.

Sigorta şirketlerinin risk değerlendirme süreçleri aşağıda (Şekil 2) belirtildiği gibidir.

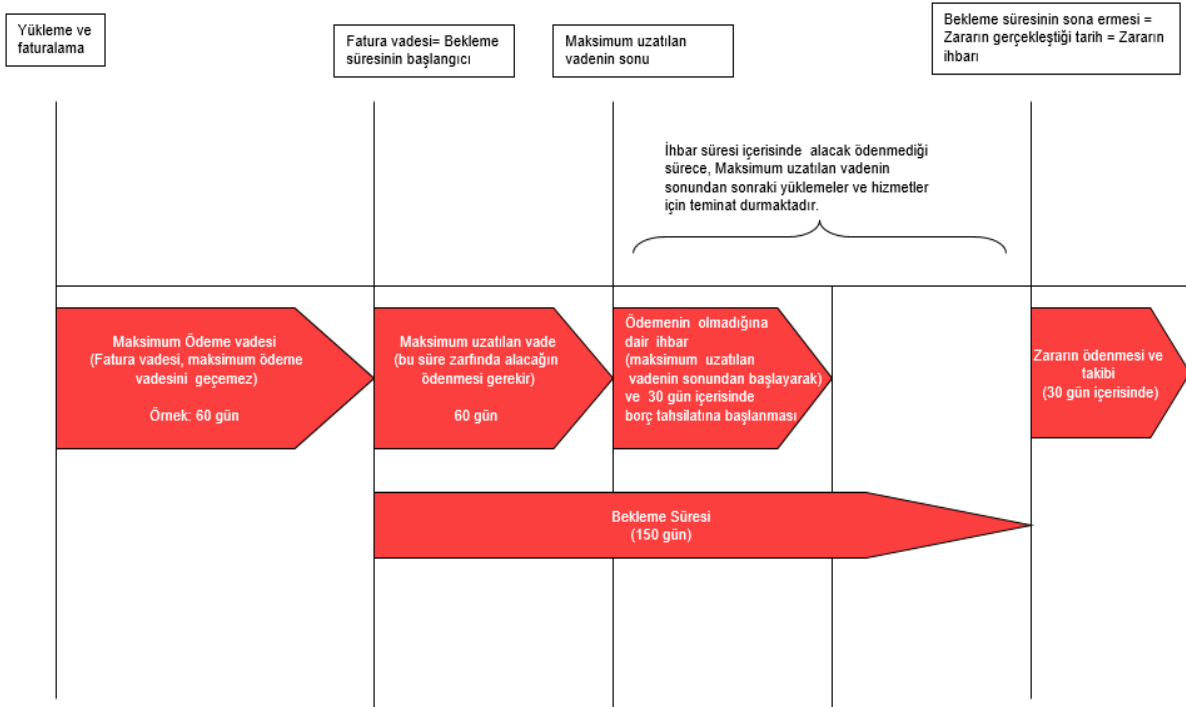

Şekil 2. Risk Değerlendirme Süreci

Alıcı limitleri poliçe dönemi içinde finansal ve ekonomik unsurlara göre değişkenlik gösterebilmektedir. Verilen limit sigorta şirketi tarafından sürekli takip edilip ihtiyaç olması durumunda değişiklik ve iptal edilebilir durumdadır.

İşletme tamamen ya da kısmen teminat altına alınmış alacağını vadesinde tahsil edemez ise 150 gün sürecek olan “Bekleme süresi” başlamış olur. Bu sürenin ilk 60 günlük kısmı “Maksimum uzatılan vade” olarak tanımlanmakta olup bu süre içerisinde işletme alacağını tahsil etmeyi bekleyebilir ve aynı zamanda satış yapmaya devam edebilir. İlerleyen 30 günlük süre ihbar süresidir. İhbar yapıldığı anda sigorta şirketi tahsilata başlar. Tahsilatın gerçekleşmemesi durumunda ödemenin olmadığına dair ihbar sigorta şirketine yapılır ve 30 gün içerisinde borç tahsilatına başlanır. 150 günlük bekleme süresinin sona ermesini takiben sigorta şirketi 30 gün içerisinde tahsil edilemeyen işletme poliçe koşullarına göre oranda alacağını hasar olarak öder. (Şekil 3:Yazar tarafından hazırlanmıştır)

Şekil 3. Poliçenin İşleyişi (Temerrüt)

3.4.Alacak Sigortasının İşletmeler Açısından Öneminin İncelenmesi

Alacak sigortası sayesinde işletmelerin nakit akışlarındaki belirsizlik hâli önlenmiş olur çünkü olası bir tahsilatın yapılamaması durumunda işletme nakit akışında boşluklar meydana gelebilir ve bu da ticari faaliyetlerin durmasına kadar çeşitli sonuçlar doğurabilir. Ayrıca alacak sigortası sayesinde bilançodaki tahsil edilemeyen alacaklar için ayrılan karşılıklar azaltılarak, şirketin uzun vadeli değeri de artırılmış olur ve şirket bilançosu daha güçlü bir görünüm sergiler. Bununla birlikte işletmeler açık hesap satış yapmadan, sigorta şirketinden tedarik ettikleri limit enformasyonu doğrultusunda minimum risk olarak satış yapabilirler. Öte yandan mevcut müşteri olmasına gerek kalmadan bu enformasyon sayesinde potansiyel müşterilerin finansal durumları hakkında bilgi sahibi olunarak olası riskli müşterilerin portföye eklenmesi engellenebilir. Sigorta şirketleri bu enformasyonu, müşterileri tarafından web tabanlı araçlar kullanılarak tedarik edilen muhtelif bilgileri baz aldıktan sonraki limit tahsis süreci esnasında oluştururlar.

Sigortalıların ödemiş oldukları prim ve teminat aldıkları alacakları kıyaslandığında ödenen primin verilen teminatlara oranı 0,6% (binde altı) olarak hesaplanmıştır. 30.09.2018

İtibariyle kredi sigortası sektöründe verilen teminat tutarı 33 Milyar TL'dir (Sigorta şirketleri bağımsız denetim raporları). Prim üretim detayları ise aşağıdaki tabloda (**Tablo 1**) belirtilmiştir.

Ayrıca sigortalılar poliçelere ödemiş oldukları primleri gider konusu yaparak kazançlarından düşebilir ve vergi avantajı sağlayabilirler.

Sıra	Şirket Adı	Toplam Üretim(TL)	Pazar Payı%
1	Coface Sigorta AŞ	69.632.020	36,07%
2	Euler Hermes Sigorta AŞ	68.072.061	35,26%
3	Atradius Crédito y Caución S.A. de Seguros y Reaseguros	41.762.642	21,63%
4	Gulf Sigorta AŞ	2.471.266	1,28%
5	Ziraat Sigorta AŞ	2.377.692	1,23%
6	Aksigorta AŞ	2.333.260	1,21%
7	Anadolu Anonim Türk Sigorta Şirketi	2.203.269	1,14%
8	Unico Sigorta AŞ	2.183.929	1,13%
9	Eureko Sigorta AŞ	2.102.654	1,09%
10	Generali Sigorta AŞ	167	0,00%
	SEKTÖR TOPLAMI	193.035.184	100,00%

Tablo 1: Eylül 2018 Prim Üretim Detayları

Kaynak: Türkiye Sigorta Birliği Dönem Sonu İstatistikleri (<https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageID=909>)

4. LİTERATÜR

Eke, (2013) "Ticari alacak riskleri yönetiminde kredi sigortalıları ve ekonomik büyümeye etkisinin incelenmesi" çalışmasında; özel sektör faaliyetlerinin gelişimi ile ekonomik büyüme arasında karşılıklı bir nedensellik ilişkisi söz konusu olduğu sonucuna varılmıştır. Kredi sigortası pazarının gelişimi ekonomik büyümeyi desteklemekte ve ekonomik büyüme de sigorta sektörünün gelişimini desteklemektedir. Ancak, sadece ihracat kredi sigortası pazarı üzerinden bir çalışma yapıldığında nedensellik ilişkisi kurulamamıştır.

Demiral, (2018) "Kredi Sigortasının Önemi: Türkiye Örneği", incelenmiş ve alacak sigortasının avantajları anlamında benzer sonuçlara varıldığı, ülke ekonomisine ve sigorta yaptıran kuruluşların mali sonuçlarına pozitif etkilerinin olduğu gözlenmiş olup, vaka çalışması adına Borsa İstanbul bünyesinde bulunan şirketler özelinde ve ülke ekonomisi bakımından oluşabilecek katkı anlamında bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Jus, (2013) "Credit Insurance" adlı çalışmanın "Advantages of Credit Insurance" bölümünde yapılan Alacak Riski'nin diğer hedge etme metotları ile kıyaslandığında daha düşük maliyetler ile kullanılabilir olduğu sonucuna varılmıştır.

Sokolovska, (2017) "Trade Credit Insurance and Asymmetric Information Problem" adlı makalede, Berne Union adlı sigorta şirketinin 2005-2015 yılları arasında ödemiş olduğu hasar ve yapmış olduğu tahsilat tutarları incelenmiştir. Sigorta yaptıran şirketlerin alacaklarını devralan alacak sigortası şirketinin (Berne Union) ödediği hasarlar ile tahsil ettiği rücu alacakları kıyaslandığında, sigorta şirketinin ödemiş olduğu hasarın ortalama 2/10'lük kısmını tahsil edebildiği tespit edilmiştir. Bu da alacaklar için alacak sigortası yaptıranın şirketler açısından kolay tahsilat için büyük bir avantaj olduğunun göstergesidir.

Ciomas, (2009) “The Impact Of The Economic Crisis On Credit Insurance” adlı kitapta sigorta şirketlerinin Alacak Sigortası yaptırmak isteyen müşterilerinin tüm alıcılarına yaptıkları analiz sonucunda limit vermelerinin mümkün olmadığı tespit edilmiştir.

Lezgovko, (2017) “The Evaluation Of Trade Credit Insurance In Lithuanian Business Market As A Credit Risk Management Tool” adlı makalesinde; yapılan değerlendirme ve araştırmalar sonucunda ülke ekonomisi dâhilinde ihracat yapan şirketlerin alacak risklerini yönetme ve elimine etmesi açısından en efektif ve gerçekçi yolun alacak sigortası olduğunu beyan etmiştir.

Yeşilyaprak, (2018) “Ticari Alacak Sigortasının Firma İhracatına Etkisi: Türk Eximbank Yurt Dışı Alacak Sigortası Üzerine Bir Araştırma” incelenmiş ve alacak sigortasının avantajları anlamında benzer sonuçlara varıldığı, ülke ekonomisine ve sigorta yaptıran kuruluşların mali sonuçlarına pozitif etkilerinin olduğu gözlenmiş olup, vaka çalışması adına Borsa İstanbul bünyesinde bulunan şirketler özelinde ve ülke ekonomisi bakımından oluşabilecek katkı anlamında bir çalışmaya ulaşılamamıştır.

Lorié, (2019) “Public credit insurance benefits international trade- but how much?” yapılan ampirik çalışma sonucunda her bir dolarlık kredi sigortası limiti kapsamında 0.7 – 2.8 Dolar arasında ihracat yaratıldığı sonucuna ulaşılmıştır.

Köksal-Genç, (2019) “İhracat kredi sigortalarının ihracat değeri üzerindeki etkisi: Gelişmiş ülkeler üzerine bir panel veri analizi” Çalışmada ülkelerin ihracatlarını teşvik etmek için Eximbanklarının yapmış olduğu ihracat kredi sigortalarının temel olarak ülke ihracatlarını nasıl etkilediği sorusuna yanıt aramıştır. Çalışmada veri panel analizi ile 22 yüksek gelirli ülkeye uygulanmıştır. Çalışma sonucunda kısa-orta ve uzun vadeli ihracat sigortasının ihracatı anlamlı bir biçimde pozitif yönde etkilediği ortaya çıkmıştır. Orta-uzun vadeli ihracat sigortasının ihracata etkisinin kısa vadeli ihracat sigortasından daha fazla olduğu görülmektedir.

Lai - Soumar'E (2010) “Risk-Based Capital and Credit Insurance Portfolios” çalışma, zamanla değişen korelasyonların, varlık risklerinin ve kredi vadelerinin kredi sigortası portföylerini destekleyen risk esaslı sermaye üzerindeki etkilerini inceleyerek kredi yönetimi uygulamalarını kredi sigortacısını analiz etmiştir. Varlık korelasyonları bir iş süreci boyunca değişebileceğinden, bu etkileri, genişletilmiş koşullu talep analizinin bir parçası olarak tek faktörlü bir Gauss skolastik modeli ile analiz edilmiştir. Sonuç olarak kredi sigortasının fiyatlamasında korelasyonlardaki döngüsel değişiklikleri hesaba katma gereğini göstermektedir.

5.BİST 30 ENDEKSİ ŞİRKETLERİNİN TAHSİLAT PROBLEMİ YAŞADIĞI ALACAKLARININ ALACAK SİGORTASI KAPSAMINA DÂHİL EDİLMESİ DURUMUNDA BİLANÇOLARINA ETKİSİNİN İNCELENMESİ

Borsa İstanbul sermaye piyasasında işlem görmekte olan, işlem hacmi ve piyasa değeri en yüksek otuz hisse senedinin ortak performanslarının ölçülmesi için oluşturulan BİST 30 endeksinde bulunan şirketlerin detayları 31 Aralık 2018 tarihi itibarıyla aşağıda sunulmuştur.

Tablo 2: BİST 30 Endeksinde Bulunan Şirketler

SıraNo	Şirket Adı	Finansal Kurum Statüsü
1	Türk Telekomünikasyon A.Ş.	Hayır
2	Enerjisa Enerji A.Ş.	Hayır
3	Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.	Hayır
4	Koç Holding A.Ş.	Hayır

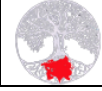

5	Türk Hava Yolları A.O.	Hayır
6	Arçelik A.Ş.	Hayır
7	Ereğli Demir Ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	Hayır
8	Türkiye Şişe Ve Cam Fabrikaları A.Ş.	Hayır
9	Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş.	Hayır
10	Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş.	Hayır
11	Tav Havalimanları Holding A.Ş.	Hayır
12	Koza Anadolu Metal Madencilik İşletmeleri A.Ş.	Hayır
13	Koza Altın İşletmeleri A.Ş.	Hayır
14	Tekfen Holding A.Ş.	Hayır
15	Petkim Petrokimya Holding A.Ş.	Hayır
16	Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.	Hayır
17	Bim Birleşik Mağazalar A.Ş.	Hayır
18	Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	Hayır
19	Tüpraş-Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	Hayır
20	Ford Otomotiv Sanayi A.Ş.	Hayır
21	Soda Sanayii A.Ş.	Hayır
22	Kardemir Karabük Demir Çelik Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Hayır
23	Aselsan Elektronik Sanayi Ve Ticaret A.Ş.	Hayır
24	Emlak Konut Gayrimenkul Yatırım Ortaklığı A.Ş.	Hayır
25	Akbank T.A.Ş.	Evet
26	Türkiye Garanti Bankası A.Ş.	Evet
27	Türkiye Halk Bankası A.Ş.	Evet
28	Türkiye İş Bankası A.Ş.	Evet
29	Türkiye Vakıflar Bankası T.A.O.	Evet
30	Yapı Ve Kredi Bankası A.Ş.	Evet

Bu şirketlerin bağımsız denetim raporları detaylı bir şekilde incelendiğinde işletmelerin en önemli olası risklerinden biri olan Alacak ve Kredi Riskine maruz kaldıkları gözlemlenmektedir. Bu risk işletmelerin toplam ticari alacak bakiyeleri ile ölçülmüş olup banka statüsünde bulunan şirketler yaptıkları kredi verme ve benzeri işlemlerden dolayı sapmaya sebebiyet verebileceğinden çalışmada kapsam dışında bırakılmıştır.

31 Aralık 2018 tarihi itibarı ile BİST 30 içinde bulunan bankalar kapsam dışında bırakıldıktan sonra kalan 24 şirkete ait toplam ticari alacak tutarı 63.429.983.779 TL'dir. Bu tutar peşin satış dışında yapılan kredili satışların tutarını göstermekte olup bu tutarın ne kadarlık kısmı için faktöring, forfaiting, teminat mektubu ya da alacak sigortası enstrümanları kullanılarak bir risk sınırlama (hedging) süreci işletildiği tespit edilememektedir. Bu detayların kamuoyu ile paylaşılması herhangi bir kanun ile düzenlenmemiş olup tamamıyla şirketlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Buna istinaden sonraki bölümde yapılacak olan analiz için şirketlerin alacaklarını sigortalamadığı ya da sigortalamadığı varsayımı ile hareket edilecektir. Sigortalatmama işlemi risk yönetimi yaklaşımı olarak kasten ve bilerek bir alacak sigortası ürünü alınmamış olduğunu, sigortalatmama işlemi ise şirketlerin alacakları sigortalatmaya çalıştığı ancak olumsuz finansal görünümünden dolayı alıcılarına sigorta şirketleri tarafından limit tahsis edilmediği anlamını taşımaktadır.

31.12.2018 tarihi itibarıyla BİST 30 Endeksi şirketlerinin cari dönem Ticari Alacak tutarı 63.429.983.779 TL'dir. Şüpheli Ticari Alacak tutarı ise 122.983.000 TL olup bu tutar sadece 2018 mali yılı içinde şirketlerin şüpheli hale dönüşen alacaklarını içermektedir. Aynı dönem itibarıyla ŞTA Karşılığı tutarı ise 7.646.752.728 TL olup önceki dönemlerden devreden ve cari dönem içerisinde karşılık ayrılan tutarlardan oluşmaktadır. Oransal olarak ifade edilecek olursa, BİST 30 endeksi dâhilindeki şirketlerin Şüpheli Ticari Alacak Karşılığı olarak giderleştirdikleri tutarın, toplam Ticari Alacakları içindeki payı %12'dir. Bu oran ile ticari alacaklarının içindeki tahsilat zorluğu çekilen kısmın azımsanmayacak seviyede olduğunun göstergesidir. Hele ki günümüz ekonomisinde küreselleşme ve ekonomik krizler sebebi ile şirketlerin kar marjlarının %10'luk dilimlerin altına inmesi ile tahsil zorluğu çekilen oranın %12 seviyesinde seyretmesi şirketlerin aslında herhangi bir ticari menfaat elde etmekte zorlandıkları ya da edemediklerinin göstergesi niteliğindedir.

$$\frac{\text{Şüpheli Ticari Alacakları Karşılığı}}{\text{Ticari Alacaklar}} = \frac{7.646.752.728 \text{ TL}}{63.429.983.779 \text{ TL}} = 12\%$$

Diğer bir deyişle bu oran, 63.429.983.779 TL tutarındaki Ticari Alacağı olan şirketlerin geçmiş dönemler ile birlikte cari dönem içerisinde toplam 7.646.752.728 TL'lik kısmının tahsil edilme şansı kalmadığından giderleştirildiğini göstermektedir. Bu durum değerlendirildiğinde şirketlerin yapmış oldukları satışlar içinde %12'lik kısmının tahsil edilemediği anlamı çıkmaktadır.

Tablo 3: BİST 30 Endeksi Şirketlerinin Cari Dönem Bilgileri

<u>Şirket Adı</u>	<u>Ticari Alacaklar TL</u>	<u>Şüpheli Ticari Alacaklar TL</u>	<u>Şüpheli Ticari Alacakları Karşılığı (TL)</u>
Türk Telekomünikasyon A.Ş.	7.569.664.000		3.241.202.000
Enerjisa Enerji A.Ş.	5.086.804.000		1.705.247.000
Turkcell İletişim Hizmetleri A.Ş.	3.217.918.000		738.181.000
Koç Holding A.Ş.	12.130.037.000		602.469.000
Türk Hava Yolları A.O.	3.362.000.000		370.000.000
Arçelik A.Ş.	6.011.821.000		207.121.000
Ereğli Demir Ve Çelik Fabrikaları T.A.Ş.	4.469.265.000		136.377.000
Türkiye Şişe Ve Cam Fabrikaları A.Ş.	3.245.390.000		106.287.000
Hacı Ömer Sabancı Holding A.Ş.	1.910.959.000		102.853.000
Doğan Şirketler Grubu Holding A.Ş.	1.644.711.000		92.574.000
Tav Havalimanları Holding A.Ş.	733.858.000	91.099.000	91.099.000
Koza Anadolu Metal Mad. İşletmeleri A.Ş.	83.916.000		71.851.000
Koza Altın İşletmeleri A.Ş.	71.758.000		70.248.000
Tekfen Holding A.Ş.	1.018.466.000		39.568.000
Petkim Petrokimya Holding A.Ş.	1.047.855.000		22.000.000
Pegasus Hava Taşımacılığı A.Ş.	183.818.051		10.606.503
Bim Birleşik Mağazalar A.Ş.	1.159.602.000	9.928.000	9.928.000
Tofaş Türk Otomobil Fabrikası A.Ş.	1.061.316.000	8.628.000	8.410.000
Tüpraş Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş.	4.327.765.000	4.740.000	4.740.000

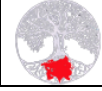
FordOtomotivSanayiA.Ş.	1.086.298.000	4.533.000	4.533.000
SodaSanayiiA.Ş.	632.156.000		4.055.000
KardemirKarabükDemirÇelikSanayiVeTicaretA.Ş.	136.941.728		3.348.225
AselsanElektronikSanayiVeTicaretA.Ş.	2.385.845.000	2.218.000	2.218.000
EmlakKonutG.YatırımOrtaklığıA.Ş.	851.820.000	1.837.000	1.837.000
Toplam	63.429.983.779	122.983.000	7.646.752.728

Bu durum iki olası ihtimali ortaya çıkarmaktadır, ilki bu şirketlerin alacaklarını alacak sigortası kapsamında teminat altına almadıkları, ikincisi ise alacak sigortası yaptırmada teşebbüsünde bulunmuş olmalarına rağmen sigorta şirketlerinin değerlendirmesi sonucu teminat/limit verilmeyen alıcılara satış yapılmış olmasıdır. Burada da alacak sigortası şirketlerinin teminat/limit verme işlemlerinin önemsenmesi gerektiği ve sigorta şirketlerinin poliçe düzenlemenin ötesinde kısmen de olsa bir ticari danışmanlık fonksiyonunu yerine getirdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

Sektörde bulunan kredi sigortası şirketlerinin fiyatlama birimleri ile yapılan mülakata istinaden, ortalama prim tutarının verilen teminatın %1'ini geçmediği belirlenmiştir. Bu oran üzerinden yapılan hesaplama sonucu bahsedilen şirketlerin alacak sigortası prim maliyeti 634.299.838 TL'dir.

Tablo 4: İlgili Şirketler İçin Olası Alacak Sigortası Primi Hesaplaması Ve Kazanç Kayıp Durumları

No	Şirket Adı	Ticari Alacaklar	Süpheli Ticari Alacakları Karşılığı	Piyasadaki en yüksek prim %1	Alacakları Sigortalı olsaydı Şirketin Olası Kazancı / Kaybı
1	TürkTelekomünikasyonA.Ş.	7.569.664.000	-3.241.202.000	75.696.640	3.165.505.360
2	EnerjisaEnerjiA.Ş.	5.086.804.000	-1.705.247.000	50.868.040	1.654.378.960
3	TurkcellİletişimHizmetleriA.Ş.	3.217.918.000	-738.181.000	32.179.180	706.001.820
4	KoçHoldingA.Ş.	12.130.037.000	-602.469.000	121.300.370	481.168.630
5	TürkHavaYollarıA.O.	3.362.000.000	-370.000.000	33.620.000	336.380.000
6	ArçelikA.Ş.	6.011.821.000	-207.121.000	60.118.210	147.002.790
7	EreğliDemirVeÇelikFabrikalarıT.A.Ş.	4.469.265.000	-136.377.000	44.692.650	91.684.350
8	TürkiyeŞişeVeCamFabrikalarıA.Ş.	3.245.390.000	-106.287.000	32.453.900	73.833.100
9	HacıÖmerSabancıHoldingA.Ş.	1.910.959.000	-102.853.000	19.109.590	83.743.410
10	DoğanŞirketlerGrubuHoldingA.Ş.	1.644.711.000	-92.574.000	16.447.110	76.126.890
11	TavHavalimanlarıHoldingA.Ş.	733.858.000	-91.099.000	7.338.580	83.760.420
12	KozaAnadoluMetalMadencilikİşletmeleriA.Ş.	83.916.000	-71.851.000	839.160	71.011.840
13	KozaAltınİşletmeleriA.Ş.	71.758.000	-70.248.000	717.580	69.530.420
14	TekfenHoldingA.Ş.	1.018.466.000	-39.568.000	10.184.660	29.383.340
15	PetkimPetrokimyaHoldingA.Ş.	1.047.855.000	-22.000.000	10.478.550	11.521.450
16	PegasusHavaTaşımacılığıA.Ş.	183.818.051	-10.606.503	1.838.181	8.768.322
17	BimBirleşikMağazalarA.Ş.	1.159.602.000	-9.928.000	11.596.020	-1.668.020
18	TofaşTürkOtomobilFabrikasıA.Ş.	1.061.316.000	-8.410.000	10.613.160	-2.203.160
19	Tüpraş-TürkiyePetrolRafinerileriA.Ş.	4.327.765.000	-4.740.000	43.277.650	-38.537.650
20	FordOtomotivSanayiA.Ş.	1.086.298.000	-4.533.000	10.862.980	-6.329.980
21	SodaSanayiiA.Ş.	632.156.000	-4.055.000	6.321.560	-2.266.560

22	KardemirKarabükDemirÇelikSanayiVeTicaretA.Ş.	136.941.728	-3.348.225	1.369.417	1.978.808
23	AselsanElektronikSanayiVeTicaretA.Ş.	2.385.845.000	-2.218.000	23.858.450	-21.640.450
24	EmlakKonutGayrimenkulYatirimOrtaklığıA.Ş.	851.820.000	-1.837.000	8.518.200	6.681.200
	TOPLAM	63.429.983.779	-7.646.752.728	634.299.838	7.012.452.890

Yukarıda “Alacakları Sigortalı olsaydı şirketin olası Kazancı / Kaybı” kısmında yapılan hesaplama istinaden, negatif çıkan değerler şirketlerin mali olarak olumlu pozitif çıkan değerler ise mali olarak olumsuz etkileneceklerini ifade etmektedir. Yirmi dört şirketten sadece altı tanesinin alacak sigortası yaptırmaması durumunda bundan fayda sağlamayacakları tespit edilmiştir.

Pozitif sonuç veren şirketlerin şirket özelinde muhtelif tutarlar olmakla beraber toplamda kendi mali yapıları ve ekonomiye kazançları toplamda 7 Milyar TL olacakken alacakları sigortalanmamış olduğundan böyle bir fayda sağlanamamıştır. Negatif sonuç veren şirketler ise sigorta yaptırmayarak sadece 79 Milyon TL kazanç elde etmişlerdir. Buradaki kayıp mevcut kazancın 100 katından fazladır ve risk yönetiminde alacak sigortasının ne kadar önemli bir enstrüman olduğunu göstermektedir.

Şirketlerin alacak risklerini tam anlamı ile yönetemiyor ve potansiyel kazancı elde edememesi ister istemez diğer olağan riskleri de tetiklemektedir. Detaylandırılacak olursak alacaklarını tahsil edemeyen şirketler ödeme güçlüğüne düşüp, teknik risk, operasyonel risk ve itibar riski gibi risklere maruz kalıp, sürdürülebilirliklerinin negatif yönde etkilenmesi kuvvetle muhtemeldir. Nitekim bu büyüklükteki şirketlerin bile bu tür riskler ile karşılaşması bu kadar ihtimal dâhilinde iken Türkiye ekonomisinin çok büyük bir porsiyonunu kapsayan KOBİ segmentinde bulunan ve risk yönetimi yapmayan şirketlerin bu tür sürdürülebilirlik problemleri ile karşılaşma ihtimali çok daha fazladır.

6. SONUÇ

31.12.2018 tarihi itibarıyla Borsa İstanbul bünyesinde bulunan en büyük 30 şirket belirlenmiş, alacak risklerini alacak sigortası yaptırmayarak yönetselerdi ne tür mali sonuçlar ile karşılaşacaklarını açıklayıcı bir senaryo çalışması yapılmıştır.

Bu çalışma esnasında, banka statüsündeki işletmeler faaliyetlerinin konusu ve doğası gereği alacak sigortası yaptırmıyor olmasından dolayı listeden elimine edilmişlerdir. Şirketlerin kamu ile paylaşılan bağımsız denetim raporları edinilerek incelendiğinde hepsinde ticari alacak bakiyeleri tespit edilmiş ve tüm şirketlerin alacak risklerinin olduğu gözlemlenmiştir. Bu bakiye işletmelerin peşin harici yaptıkları mal ve hizmet satışından kaynaklanmaktadır. Peşin satış yöntemi dışında yapılan bu işlemlerin ne kadarlık kısmı için faktöring, forfaiting, teminat mektubu ya da alacak sigortası enstrümanları kullanılarak bir risk sınırlama (hedging) süreci işletildiği tespit edilememektedir. Bu detayların kamuoyu ile paylaşılması herhangi bir kanun ile düzenlenmemiş olup tamamıyla şirketlerin inisiyatifine bırakılmıştır.

Bundan mütevellit yapılan analizlerde şirketlerin alacaklarını sigortalatmadığı ya da sigortalatmadığı varsayımı ile hareket edilecektir. Sigortalatmama işlemi risk yönetimi yaklaşımı olarak kasten ve bilerek bir alacak sigortası ürünü alınmamış olduğunu, sigortalatmama işlemi ise şirketlerin alacakları sigortalatmaya çalıştığı ancak olumsuz finansal görünümünden dolayı alıcılarına sigorta şirketleri tarafından limit tahsis edilmediği anlamını taşımaktadır.

İşletmelerin finansal tablo ve dipnotları incelendiğinde ticari alacaklarının ötesinde şüpheli ticari alacak ve şüpheli ticari alacak karşılığı bakiyelerinin mevcudiyeti ve oldukça yüksek tutarlarda olduğu gözlemlenmiştir. 31.12.2018 tarihi itibarıyla işletmelerin toplam

şüpheli ticari alacak tutarı 123 Milyon TL'dir. Aynı dönemde şüpheli ticari alacak karşılığı tutarı ise 7.6 Milyar TL'dir. Yüzdesel olarak ifade edilmesi ve ticari alacaklar ile kıyaslanması durumunda, şüpheli ticari alacakların ticari alacaklar içindeki payının %12 olduğu hesaplanmıştır.

Ayrıca olası prim hesabı yapılarak, işletmelerin eğer alacaklarını sigortalatsalardı ne kadarlık bir maliyete katlanarak ne kadarlık bir zararı telafi edeceklerine ilişkin çalışma yapılmıştır; bankaların eliminasyonu sonrasında kalan işletmelerin 63 Milyar TL'lik ticari alacakları için 643 Milyon TL'lik bir prim ödemelerine istinaden 7 Milyar TL'lik bir kaybın önüne geçilmiş olacağı tespit edilmiştir.

Sonuç olarak, alacak sigortasının işletmelerin alacak riski yönetimindeki rolünün büyük olduğu, küçük maliyetler ile olası çok büyük zararlarını ortadan kaldıracaklarını, alacak sigortası şirketlerinin limit vermediği alıcılar ile ticaret yapılırken çok daha ihtiyatlı davranılması gerektiği söylenebilir.

REFERENCES

- Eke S. (2013), "Ticari Alacak Riskleri Yönetiminde Kredi Sigortaları Ve Ekonomik Büyümeye Etkisinin İncelenmesi. Marmara Üniversitesi Bankacılık Ve Sigortacılık Enstitüsü Bankacılık Anabilim Dalı Doktora Tezi, İstanbul
- Demiral, A. (2018), "İhracat Kredi Sigortasının Önemi: Türkiye Örneği" *Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt:10, Sayı:19, s.262-266
- Jus, M. (2013), *Credit Insurance*, London, UK, s.132
- Sokolovska O, (2017) "Trade Credit Insurance And Asymmetric Information Problem" *Scientific Annals of Economics and Business*, Sayı:64, s.123-137
- Cristina C. (2010), "The Impact Of The Economic Crisis On Credit Insurance" *Annals of Faculty of Economics*, vol.1, issue 1, s.339-342
- Lezgovko A. (2017), "The Evaluation Of Trade Credit Insurance In Lithuanian Business Market As A Credit Risk Management Tool" *Economics and Culture*, vol.14, issue 1, s.5-19
- Yeşilyaprak M. (2018), "Ticari Alacak Sigortasının Firma İhracatına Etkisi: Türk Eximbank Yurt Dışı Alacak Sigortası Üzerine Bir Araştırma", *Finansal Araştırmalar Ve Çalışmalar Dergisi*, Cilt 10, Sayı 19, s.384
- Lorié J. (2019), "Public Credit Insurance Benefits International Trade- But How Much?" *Journal of Risk Management in Financial Institutions*, vol.12, issue 3, s.232-240
- Köksal C., Genç E. (2019) "İhracat Kredi Sigortalarının İhracat Değeri Üzerindeki Etkisi: Gelişmiş Ülkeler Üzerine Bir Panel Veri Analizi" *Maliye Ve Finans Yazıları Dergisi*, Sayı 111 s.155-170
- Lai V - Soumar'E I. (2010) "Risk-Based Capital And Credit Insurance Portfolios" *Financial Markets Institutions & Instruments*, vol. 19, issue 1, s.21-45
- Fields, E. (2002), *The Essentials Of Finance And Accounting For Nonfinancial Managers*, New Jersey, USA, s.20
- Karacan, A.İ. (1996), *Finansal Yönetim*, Ankara, Spk Yayınları, s.151
- Bakır, P.,(1985), *Finansal Yönetim*, İstanbul, s.123
- Akgüç, Ö. (2010) *Finansal Yönetim*, İstanbul, Avcıol Yayınevi, s.262
- Hatipoğlu, Z.(1996) *Ayrıntılı İşletme Finansı*, İstanbul, Lebip Yalkın Yayınları s.93
- Kolb, R.W. (1996) *Financial Institutions And Markets*, Chicago, USA, s.153
- Erdoğan, M. (1990) *İşletme Finansı*, Diyarbakır, s.112

- Berk, N. (2015) *Finansal Yönetim*, İstanbul, Türkmen Kitabevi, s.115
- Delikanlı, İ.U. (2001) *Döviz Kuru Riski Ve Sermaye Yeterliliği*, İstanbul, Alkım Ltd., s.7
- Bolak, M. (2004) *Risk Ve Yönetimi*, İstanbul, Birsen Yayınevi, s.10.
- Coleman, R. (2011). *Operational Risk*, London, UK, s.58
- Türkiye Sigorta Birliği Dönem Sonu İstatistikleri (2018) (<https://www.tsb.org.tr/resmi-istatistikler.aspx?pageid=909>) adresinden alındı.